

ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΚΛΑΣΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ

σε συνεργασία με το

ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΦΥΣΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
«ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ»
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ

ΔΙΙΔΡΥΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ:
ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΣΤΙΣ Τ.Π.Ε. ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΗ ΑΓΩΓΗ – ΨΥΧΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΤΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

Τίτλος εργασίας

Στάσεις, στερεότυπα και προκαταλήψεις για την ένταξη των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες/αναπηρίες

Φαφαληού Ελένη Α.Μ. 741

Μεταπτυχιακή διατριβή που υποβάλλεται στην τριμελή επιτροπή για την απόκτηση του μεταπτυχιακού τίτλου του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών Εξειδίκευσης του Τ.Ε.Φ. – Δ.Π.Θ. σε συνεργασία με το Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. Δημόκριτος – Ινστιτούτο Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών με τίτλο: «Εξειδίκευση στις Τ.Π.Ε. και Ειδική Αγωγή – Ψυχοπαιδαγωγική της Ένταξης»

Εγκεκριμένο από την τριμελή επιτροπή:

Επιβλέπων Καθηγητής:

Μαντάς Παναγιώτης

2^ο Μέλος:

Ταβουλάρη Ζαχαρούλα

3^ο Μέλος

Κατσαντώνη Σπυριδούλα

Κομοτηνή/Αθήνα 2025

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα μελέτη διερευνά την ένταξη των παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες/αναπηρίες στο σχολείο. Γίνεται αποσαφήνιση των βασικών εννοιών και όρων και διερευνώνται οι νόμοι που αφορούν τα άτομα με ειδικές ανάγκες/αναπηρίες. Εξετάζονται οι σημαντικότεροι παράγοντες στους οποίους οφείλονται τα στερεότυπα των εκπαιδευτικών απέναντι στους μαθητές με αναπηρία, επίσης το πώς οι προκαταλήψεις και τα στερεότυπα επηρεάζουν την πρακτική της ενταξιακής εκπαίδευσης στο σχολείο και πώς οι κοινωνικές και πολιτιστικές παράμετροι επηρεάζουν την ενίσχυση ή την αλλαγή των προκαταλήψεων έναντι των μαθητών με ειδικές ανάγκες.

Παράλληλα, η έρευνα ασχολείται με το ποιες παρεμβάσεις και στρατηγικές διαπιστώνεται ότι είναι πιο αποτελεσματικές στην ένταξη και στην καταπολέμηση των προκαταλήψεων στο σχολικό περιβάλλον, καθώς και στις προοπτικές και προκλήσεις που διέπουν την ενταξιακή εκπαίδευση. Σκοπός της έρευνας είναι να παρέχει στρατηγικές που υπογραμμίζουν τη σημασία της παροχής βοήθειας στα παιδιά με ειδικές ανάγκες/αναπηρίες, τόσο για την επίτευξη ακαδημαϊκής επιτυχίας, όσο και για την άρση στερεοτύπων και προκαταλήψεων, για την ύπαρξη κοινωνικής δικαιοσύνης και ίσης πρόσβασης σε ευκαιρίες.

Λέξεις-κλειδιά: Συμπερίληψη, αντιλήψεις εκπαιδευτικών, στερεότυπα, προκαταλήψεις, μαθητές με ειδικές ανάγκες/ αναπηρίες, ειδική εκπαίδευση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αλεβίζος Γ., Βλάχου Α., Γενά Α., Πολυχρονοπούλου Σ., Μαυροπούλου Σ., Χαρούπιας Α. & Χιουρέα Ο. (2007-2013). *Εξειδικευμένη Εκπαιδευτική Υποστήριξη για ένταξη μαθητών με αναπηρίες ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες*. Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων. Ανακτήθηκε 6 Ιανουαρίου, 2021, από:

http://www.iep.edu.gr/docs/pdf/%CE%95%CE%9E%CE%95%CE%99%CE%94%CE%99%CE%9A%CE%95%CE%A5%CE%9C%CE%95%CE%9D%CE%97_%CE%95%CE%9A%CE%A0%CE%91%CE%99%CE%94%CE%95%CE%A5%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%97_%CE%A5%CE%A0%CE%9F%CE%A3%CE%A4%CE%97%CE%A1%CE%99%CE%9E%CE%97.pdf

Ainscow, M. (2020). Promoting Inclusion and Equity in Education: Lessons from International Experiences. *Nordic Journal of Studies in Educational Policy*, 6, 7-16.

<https://doi.org/10.1080/20020317.2020.1729587>

Alkahtani, K. D. F. (2022). Teachers' Knowledge and Attitudes toward Sustainable Inclusive Education for Students with Emotional and Behavioral Disorders. *Children*, 9(12), 1940.

<https://doi.org/10.3390/children9121940>

Butler, J. (1993). *Bodies That Matter: On the Discursive Limits of "Sex"*. New York: Routledge.

Chen, H., Evans, D., & Luu, B. (2023). Moving Towards Inclusive Education: Secondary School Teacher Attitudes Towards Universal Design for Learning in Australia. *Australasian Journal of Special and Inclusive Education*, 47(1), 1–13. <https://doi.org/10.1017/jsi.2023.1>

Desinguraj, N. D. D. S., & Ebenezer, N. M. J. S. G. (2021). Differentiated Instruction in Education. *Research Ambition an International Multidisciplinary e-Journal*, 5(IV), 11–14.

<https://doi.org/10.53724/ambition/v5n4.04>

Ejaz1, K., Arshad Dahar, M. & Imran Yousuf M. (2022). Academic Achievement Of Students With And Without Learning Disabilities in Inclusive Education. *Journal of Positive School Psychology*, Vol. 6, (No. 12), 1788-1801. Retrieved March 18, 2023, from

<https://journalppw.com/>

Florian, L. and Spratt, J. (2013) Enacting Inclusion: A Framework for Interrogating Inclusive Practice. *European Journal of Special Needs Education*, 28, 119-135.

<https://doi.org/10.1080/08856257.2013.778111>

Florian, L. (2014). What counts as evidence of inclusive education? *European Journal of Special Needs Education*, 29(3), 286–294. <https://doi.org/10.1080/08856257.2014.933551>

Foucault, M. (1995). *Discipline and Punish: The Birth of the Prison*. National Geographic Books.

Freire, Paulo (1970), *Pedagogy of the Oppressed*

Graham, L. (2020). *Inclusive Education for the 21st Century Theory, policy and practice*, New York: Routledge. Retrieved from [https://www.google.gr/books/edition/Inclusive_Education_for_the_21st_Century/RIXxDwAAQBAJ?hl=el&gbpv=1&dq=Graham+L.,+\(2020\).:+Inclusive+Education+for+the+21st+Century+Theory,+policy+and+practice,+Routledge&pg=PT141&printsec=frontcover](https://www.google.gr/books/edition/Inclusive_Education_for_the_21st_Century/RIXxDwAAQBAJ?hl=el&gbpv=1&dq=Graham+L.,+(2020).:+Inclusive+Education+for+the+21st+Century+Theory,+policy+and+practice,+Routledge&pg=PT141&printsec=frontcover)

Hodkinson, A. (2023). *Key Issues in Special Educational Needs, Disability and Inclusion*. SAGE Publications Limited.

Jury, M., Laurence, A., Cèbe, S., & Desombre, C. (2023). Teachers' concerns about inclusive education and the links with teachers' attitudes. *Frontiers in Education*, 7. <https://doi.org/10.3389/feduc.2022.1065919>

Kouser, S., & Majid, I. (2021). TECHNOLOGICAL TOOLS FOR ENHANCING TEACHING AND LEARNING PROCESS. *Towards Excellence*, 366–373. <https://doi.org/10.37867/te130133>

Le Fanu, G., Schmidt, E. & Virendrakumar, B. (2022). Inclusive education for children with visual impairments in sub-Saharan Africa: Realising the promise of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities. *International Journal of Educational Development*, Vol. 91. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ijedudev.2022.102574>

Lindner, K.-T., Schwab, S., Emara, M., & Avramidis, E. (2023). Do teachers favor the inclusion of all students? A systematic review of primary schoolteachers' attitudes towards inclusive education. *European Journal of Special Needs Education*, 38(6), 766–787. <https://doi.org/10.1080/08856257.2023.2172894>

Lopatynska, N., Omelchenko, M., Deka, I., Protas, O., & Dobrovolska, N. (2023). The Role of Inclusive Education in the Social Integration of Children with Special Educational Needs. *Cadernos De Educação Tecnologia E Sociedade*, 16(1), 135–142. <https://doi.org/10.14571/brajets.v16.n1.135-142>

Messiou, K. (2016). Research in the field of inclusive education: time for a rethink? *International Journal of Inclusive Education*, 21(2), 146–159. <https://doi.org/10.1080/13603116.2016.1223184>

Mitchell, D. (2014). *What Really Works in Special and Inclusive Education: Using evidence-based teaching strategies*. Routledge.

Mngo, Z. Y., & Mngo, A. Y. (2018). Teachers' Perceptions of Inclusion in a Pilot Inclusive Education Program: Implications for Instructional Leadership. *Education Research International*, 2018, 1–13. <https://doi.org/10.1155/2018/3524879>

- Oliver, M. (1990) *The Politics of Disablement*. Palgrave Macmillan, London.
- Pradhan, N. D. K. C., & Naik, N. M. S. (2024). Inclusive Education: A Foundation for Equality and Empowerment at the Elementary Stage. *International Journal of Multidisciplinary Research in Arts Science and Technology*, 2(2), 1–8. <https://doi.org/10.61778/ijmrast.v2i2.36>
- Sakellariou, M., Strati, P., & Anagnostopoulou, R. (2019). The Role of Social Skills throughout Inclusive Education Implementation. *East African Scholars Journal of Education, Humanities and Literature*, 2(10), 633–641. <https://doi.org/10.36349/EASJEHL.2019.v02i10.22>
- Shakespeare, T. (2006). *Disability Rights and Wrongs*. Routledge.
- Shutaleva, A., Martyushev, N., Nikonova, Z., Savchenko, I., Kukartsev, V., Tynchenko, V., & Tynchenko, Y. (2023). Sustainability of Inclusive Education in Schools and Higher Education: Teachers and Students with Special Educational Needs. *Sustainability*, 15(4), 3011. <https://doi.org/10.3390/su15043011>
- Slee, R. (2019). *Inclusive Education Isn't Dead, it Just Smells Funny*.
- Sullivan, Anna & Johnson, Bruce & Owens, Larry & Conway, Robert. (2016). Sullivan et al 2014 Teachers' Views of Unproductive Student Behaviours in the Classroom.
- Uleanya, C. (2023). Reconceptualising Disabilities and Inclusivity for the Postdigital Era: Recommendations to Educational Leaders. *Educational Sciences. Vol. 51* (No.1), 51. DOI: <https://doi.org/10.3390/educsci13010051>
- United Nations Ministry of Educational, Scientific and Education and Science. (1994). *THE SALAMANCA STATEMENT AND FRAMEWORK FOR ACTION ON SPECIAL NEEDS EDUCATION*. https://www.right-to-education.org/sites/right-to-education.org/files/resource-attachments/Salamanca_Statement_1994.pdf
- Vygotsky, L. S. (1934/1986). *Thought and Language*. Cambridge, Mass.: The MIT Press.
- Zai, A. F., Bhat, S. M., & Akhter, S. (2020). Inclusive education unveiled: A comprehensive study of special education. *International Journal of Psychosocial Rehabilitation*, 24(10), 8445–8452. <https://doi.org/10.53555/V24I10/400>
- Ζώνιου-Σιδέρη, Α. (2012). Σύγχρονες ενταξιακές προσεγγίσεις: Θεωρία και Πράξη. Αθήνα: Εκδόσεις Πεδίο